

Intelligente mensen leven langer

Mensen met een hoger opleidingsniveau hebben een betere gezondheid en een hogere levensduur. Dit geldt ook voor de relatief egalitaire Nederlandse samenleving met haar toegankelijke gezondheidszorg. Het verschil in levensduur tussen universitair opgeleiden en degenen met uitsluitend basisonderwijs bedraagt zes à zeven jaar. Het verschil in aantal jaren in goed-ervaren gezondheid is zelfs zo'n 19 jaar. Hoewel de laatste jaren veel vooruitgang is geboekt in het ontwarren van de oorzakelijke verbanden tussen opleidingsniveau en gezondheid, is er nog steeds te weinig bekend over de mechanismen die verklaren waarom hoogopgeleiden gezonder zijn en langer leven.

Een vaak aangehaald argument is dat hoogopgeleiden beter en efficiënter in hun gezondheid investeren. Dit kan voortkomen uit het beter benutten van de aanwezige kennis: hoogopgeleiden begrijpen de dokter beter en gebruiken medische informatie doelmatiger. Maar het kan ook veroorzaakt worden doordat hoogopgeleiden betere manieren kiezen om hun gezondheid op peil te houden. Uit onderzoek blijkt dat hoger opgeleiden inderdaad doelmatiger gebruik maken van medische informatie en zich beter aan voorgeschreven therapieën houden.

De invloed van het opleidingsniveau op gezondheid wordt ook vaak verklaard uit verschillen in inkomen, in beroepseisen en in levensstijl. Toch is niet uit te sluiten dat er sprake is van een schijnverband tussen opleidingsniveau en gezondheid. Het is zeer wel mogelijk dat het verschil in gezondheid tussen hoog- en laagopgeleiden niet zozeer voortkomt uit het verschil in opleidingsniveau, maar uit een verschil in intelligentie.

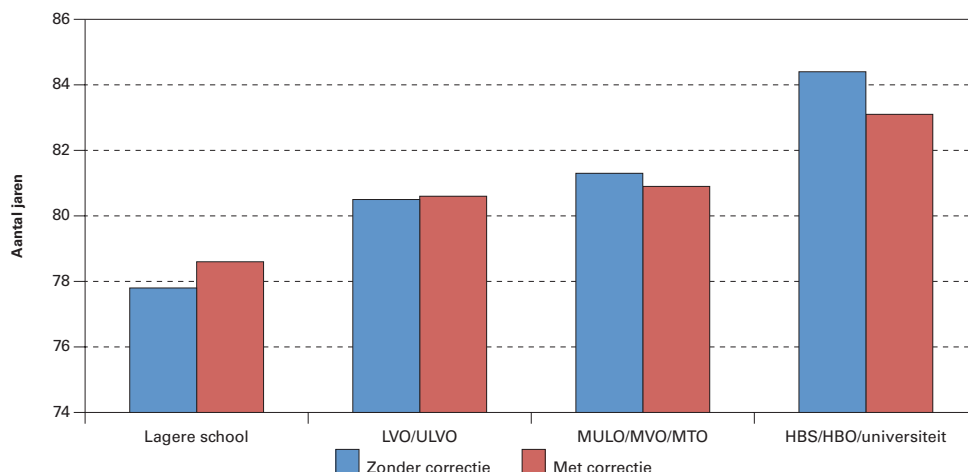
Onderzoek op basis van een tweetal Nederlandse gegevensbronnen van personen waarvoor gegevens op jonge leeftijd gekoppeld zijn aan sterfte en ziekenhuisverblijf op latere leeftijd laat zien dat intelligentie inderdaad een groot

deel van de verschillen verklaart tussen hoog- en laagopgeleiden. Ten minste de helft van het waargenomen verband tussen opleiding en gezondheid is toe te schrijven aan factoren die de onderwijskeuze bepalen, waarvan intelligentie de belangrijkste is.

Deze bevindingen voor de totale sterfte kunnen echter belangrijke verschillen verbergen die pas tot uitdrukking komen als men zich concentreert op specifieke ziektes. Kanker en ziektes van de luchtwegen zijn belangrijke doodsoorzaken. De invloed van onderwijs op sterfte door deze ziektes is zeer verschillend. Als mensen met een diagnose kanker in het ziekenhuis worden opgenomen, verschilt de sterfte maar weinig tussen laag- en hoogopgeleiden. Voor mensen onder de 70 jaar lijken laagopgeleiden zelfs een hogere overlevingskans te hebben. Voor de overleving aan kanker maakt intelligentie dus weinig uit. Voor ziektes aan de luchtwegen (bijvoorbeeld COPD) vinden we echter grote verschillen tussen laag- en hoogopgeleiden, ook nadat we voor intelligentie corrigeren.

Aangezien het verschil in intelligentie een grotere rol speelt dan het verschil in onderwijsniveau kan beleid dat onbewust gedrag van mensen op een bewuste wijze tracht te veranderen

Verwachte levensduur van mannen geboren in de periode 1944-1947 naar opleidingsniveau, met en zonder correctie voor intelligentieverschillen*

* Opleidingsniveau en intelligentieniveau gemeten op 18-jarige leeftijd.

Bron: Bijwaard, Van Poppel, Ekamper en Lumey (2015).

DEMOS verschijnt 10 x per jaar en wil de kennis en meningsvorming over bevolkingsvraagstukken bevorderen.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen met bronvermelding wordt op prijs gesteld. Graag ontvangt de redactie een bewijsexemplaar. De personen op de foto's komen niet in de tekst voor en hebben geen relatie met hetgeen in de tekst wordt beschreven.

Het NIDI is een instituut van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen en is geaffilieerd met de Rijksuniversiteit Groningen. Het NIDI houdt zich bezig met onderzoek naar bevolkingsvraagstukken.

colofon

DEMOS	is een uitgave van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI).
Redactie	Nico van Nimwegen, hoofdredacteur Ingrid Esveldt, eindredacteur Harry van Dalen, redacteur Peter Ekamper, (web)redacteur Fanny Janssen (RUG), redacteur
Adres	NIDI/DEMOS Postbus 11650 2502 AR 's-Gravenhage
Telefoon	(070) 356 52 00
E-mail	demos@nidi.nl
Internet	demos.nidi.nl / www.nidi.nl
Abonnementen	gratis
Basisontwerp	Harmine Louwé
Druk	www.up-score.nl

(‘nudging’) een mogelijkheid zijn om de gezondheid – ongeacht opleidingsniveau en intelligentieniveau – te verbeteren. De meeste mensen waarderen hun gezondheid, maar blijven toch volharden in ongezond gedrag. Voor intelligente mensen is het kennelijk gemakkelijker om over hun gezondheidsgedrag na te denken en om hun gedrag eventueel aan te passen. Omdat ‘nudging’ het gedrag verandert zonder een beroep te doen op kennis, kan het nieuwe mogelijkheden bieden om de gezondheid en sterfte van minder intelligente mensen te verbeteren.

Govert Bijwaard, NIDI,
e-mail: bijwaard@nidi.nl

LITERATUUR:

- G.E. Bijwaard, H. van Kippersluis en J. Veenman. (2015), Education and Health: the Role of Cognitive Ability. *Journal of Health Economics*, 42, pp.29-43.
- G.E. Bijwaard, F. van Poppel, P. Ekamper, en L.H. Lumey (2015), Gains in life expectancy associated with higher education in men. *PLoS ONE* 10 (10), e0141200.
- G.E. Bijwaard en H. van Kippersluis (2016), Efficiency of Health Investment: Education or Intelligence? *Health Economics*, 25 (9), pp. 1056-1072.